

Hallituksen esitys eduskunnalle eräksi arpajaislain muuttamisesta johtuviksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan säädösmuutoksiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvien yhdeksän lain rahoitusta koskevissa säännöksissä olevat viittaukset arpajaislain säännökseen Veikkaus Oy:n tuoton käyttämisestä. Ehdotukset liittyvät sisäministeriössä valmisteltuun arpajaislain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen. Arpajaislain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksia koskevasta arpajaislain säännöksestä luovutaan.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4 Lausuntopalaute.....	8
5 Voimaantulo	9
6 Suhde muihin esityksiin.....	9
LAKIEHDOTUKSET	10
1. Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 23 §:n kumoamisesta.....	10
2. Laki liikuntalain 16 §:n kumoamisesta	11
3. Laki ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	12
4. Laki nuorisolain 26 §:n kumoamisesta	13
5. Laki Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta.....	14
6. Laki esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 10 §:n 2 momentin kumoamisesta..	15
7. Laki Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	16
8. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta	17
9. Laki yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 §:n kumoamisesta.....	18
LIITE	19
RINNAKKAISTEKSTIT	19
1. Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 23 §:n kumoamisesta.....	19
2. Laki liikuntalain 16 §:n kumoamisesta	20
3. Laki ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	21
4. Laki nuorisolain 26 §:n kumoamisesta	22
5. Laki taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta	23
6. Laki esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 10 §:n 2 momentin kumoamisesta..	24
7. Laki Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	25
8. Laki kotimaisten kielten keskuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta	26
9. Laki yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 §:n kumoamisesta.....	27

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Sisäministeriössä valmistellun arpajaislain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 255/2022) ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa toimintoja rahoitettaisiin vuoden 2024 alusta lukien menokehysten sisältä yleiskatteellisista budjettivaroista. Arpajaislaissa säädetyistä Veikkaus Oy:n tuoton yksilöidyistä käyttötarkoituksista ja rahoituksen jakautumisesta eri käyttökohteisiin luovuttaisiin uuden rahoitusmallin johdosta. Veikkaus Oy:n tuotto otettaisiin jatkossa yleiskatteellisena valtion talousarvioon käytettäväksi talousarvion mukaisiin menoihin.

Esitys sisältää edellä mainitusta uudesta rahoitusmallista johtuvat teknisluonteiset muutokset opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan lainsäädäntöön. Esitys on tarkoitettu käsiteltäväksi samaan aikaan arpajaislain muutoksia koskevan hallituksen esityksen kanssa. Tämän johdosta luonnoksessa ei ole toistettu laajemmin uutta rahoitusmallia koskevia perusteluja, koska ne sisältyvät arpajaislain muutosta koskevaan hallituksen esitykseen.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan lainsäädännöstä maininnat, jotka koskevat rahapelitoiminnan tuottojen käyttämistä tieteen, taiteen, liikunnan ja urheilun sekä nuorisotyön rahoittamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla säädetään nykyisin rahapelitoiminnan tuoton käytöstä tiettyyn tarkoitukseen yhteensä yhdeksässä laissa. Koska valtion rahoitus toimintoihin tulisi jatkossa kokonaan yleiskatteellisista budjettivaroista, viittaukset rahapelitoiminnan tuottojen käyttämisestä tiettyyn tarkoitukseen käyvät tarpeettomiksi.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriössä on valmisteltu edellä mainittu ehdotus arpajaislain muuttamista koskeva hallituksen esitykseksi. Hankkeen valmistelun aikana on kuultu asettamispäätöksen mukaisesti laajasti asiantuntijoita eri ministeriöistä ja rahapelihaittoihin perehtyneitä asiantuntijoita sekä asiantuntijoita Poliisihallituksesta, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, Helsingin yliopiston riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskuksesta ja Veikkaus Oy:stä.

Hankkeessa valmisteltu ehdotus hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 12.4.–20.5.2022. Lausuntoa pyydettiin ministeriöiltä ja viranomaisilta, rahapelihaittoihin perehtyneiltä organisaatioilta ja Veikkaus Oy:n tuotosta avustuksia saavilta järjestöiltä ja muilta toimijoilta.

Arpajaislain muuttamista koskeva lakiehdotus ilmoitettiin 27.6.2022 Euroopan komissiolle teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti (2022/451/FIN)¹.

¹ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/en/search/?trisaction=search.detail&year=2022&num=451>

Uuden rahoitusmallin käyttöönotto edellyttää arpajaislain lisäksi muutoksia opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön lainsäädäntöön. Eri ministeriöissä valmistellut uuteen rahoitusmalliin liittyvät hallituksen esitykset käsitellään eduskunnassa samanaikaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut käynnissä säädösvalmisteluhanke terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisen uuden lainsäädännön valmistelemiseksi. Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu arpajaislakiin ehdotettujen muutosten johdosta hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen myönnettäviä avustuksia koskeva laki.

Tämän esityksen mukaisia säädösmuutoksia on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä virkатыönä.

Esitykseen liittyvät pykäläkohtaiset säädösmuutokset ja niiden perustelut ovat olleet lausunnolla kesän 2022 aikana.

Koska sisäasiainministeriö ei ottanut opetus- ja kulttuuriministeriön teknisluonteisia säädösmuutoksia osaksi arpajaislain muutoksia koskevaa hallituksen esitystään, on opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltu lausunnolla olleista pykäläluonnoksista ja niiden perusteluista oma hallituksen esitys.

2 Nykytila ja sen arviointi

Arpajaislain 18 §:n mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan Veikkaus Oy:n asianomaisen tilikauden voittoa ja uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja. Määrärahat otetaan valtion talousarvioon arpajaislain 17 §:ssä säädettyjen käyttötarkoitusten mukaisessa suhteessa niin sanottujen tuontajakoministeriöiden eli opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön momenteille.

Valtion talousarvio toimii päätöksenteon ja rahoituksen kanavointivälineenä. Valtion talousarvion näkökulmasta rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoitussäätelyssä on kyse poikkeuksesta tulojen yleiskatteisuuden periaatteeseen. Valtion keskipitkän aikavälin budjetoinnissa on käytössä kehysjärjestelmä, joka on merkittävä finanssipolitiikan väline hallituksen talouspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehysjärjestelmässä asetetaan vaalikausittain enimmäismäärä noin 80 prosentille valtion talousarviomenoista. Valtiontalouden kehysjärjestelmässä rahapelitoiminnan tuottoa vastaavat menot ovat kehyksen ulkopuolisia menoja.

Voimassa olevan arpajaislain mukaan Veikkaus Oy:n tuotto käytetään laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin säädettyjen jako-osuuksien mukaisesti. Valtion talousarvion näkökulmasta käyttötarkoitussäätelyssä on kyse poikkeuksesta tulojen yleiskatteisuuden periaatteeseen. Valtiontalouden kehysjärjestelmässä rahapelitoiminnan tuottoa vastaavat menot ovat kehyksen ulkopuolisia menoja. Uudessa rahoitusmallissa Veikkaus Oy:n tuoton osalta noudatettaisiin valtion talousarvion näkökulmasta pääsääntöistä tuottojen yleiskatteellisuuden periaatetta. Menot tulisivat kohdennettavaksi ja ratkaistavaksi talousarvioprosessissa samaan tapaan kuin muut valtionalouden menokehykseen kuuluvat menot. Valmistelun lähtökohtana on valtioneuvoston 26.8.2021 asettamassa hankkeessa (Vnk045:00/2021) valmisteltu ja 8.2.2022 julkaistu yhteisymmärrysmuistio, jonka mukaan valtionavustusrahoituksen kokonaistason suuruusluokka vastaisi vähintään Veikkaus Oy:n arvioitua tuoton tasoa. Esityksellä olisi vaikutusta myös valtion talousarvion rakenteeseen. Veikkaus Oy:n tuoton yleiskatteellisuus mahdollistaisi nykyisen valtion talousarvion momenttirakenteen selkeyttämisen.

Veikkaus Oy:n ensimmäisen toimintavuoden eli vuoden 2017 tuottona yhtiö tilitti valtiolle noin 1 021,3 miljoonaa euroa. Veikkaus tilitti valtiolle vuoden 2018 tuottona 1 014,2 miljoonaa euroa ja vuoden 2019 tuottona noin 1 009 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 valtiolle tilitetty tuotto oli noin 680,2 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 680 miljoonaa euroa.

Rahapelitoiminnan tuotto on viime vuosina vähentynyt muun muassa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä koskevien tehostamistoimenpiteiden ja pelaamisessa tapahtuneiden muutosten johdosta. Tuoton alentuminen ei juurikaan ole vaikuttanut sillä rahoitettujen toimintojen rahoitustasoon, koska alentuminen on lähes kokonaisuudessaan kompensoitu valtion talousarvion yleiskatteellisista budjettivaroista. Koska rahapelitoiminnan tuoton arvioitiin jäävän pysyvästi aiempaa alemmalle tasolle, marraskuussa 2020 käynnistettiin selvitystyö tuoton alentumisen vaikutuksiin valmistautumiseksi. Hallitus linjasi huhtikuussa 2021 uuden pysyvän rahoitusmallin valmistelun käynnistämisestä siten, että uudistus toteutetaan vuodesta 2024 alkaen.

Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että kompensoidaan Veikkaus Oy:n edunsaajille tulevalla hallituskaudella arpajaislain vaikutuksen johdosta mahdollisesti vähenevät määrärahat kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoiminnan osalta. Hallitus on julkisen talouden suunnitelmien, talousarvioiden ja lisätalousarvioiden yhteydessä päättänyt kompensoinnista kaikkien Veikkaus Oy:n tuotosta rahoitettujen toimintojen osalta. Kompensaatio on toteutettu muun muassa siten, että muun muassa Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen, teattereiden, museoiden, orkesterien ja liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksien ja nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön rahoitusta on siirretty maksettavaksi yleiskatteellisista budjettivaroista. Lisäksi kompensaatiosta osa on rahoitettu alentamalla arpajaisveroa ja hyödyntämällä jakamatonta tuottoa sosiaali- ja terveysministeriön osalta.

Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitetuille toiminnoille on tarkoitus ottaa käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa toimintoja rahoitettaisiin vuoden 2024 alusta lukien menokehityksen sisältä yleiskatteellisista budjettivaroista. Arpajaislaissa säädetyistä Veikkaus Oy:n tuoton yksilöidyistä käyttötarkoituksista ja rahoituksen jakautumisesta eri käyttökohteisiin luovutettaisiin uuden rahoitusmallin johdosta. Veikkaus Oy:n tuotto otettaisiin jatkossa yleiskatteellisena valtion talousarvioon käytettäväksi talousarvion mukaisiin menoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla merkittävä osuus edunsaajien rahoituksen käyttökohteista on sellaista, että sitä sisältyy myös talousarvion yleiskatteelliseen osuuteen. Uudistus mahdollistaa samaan käyttötarkoitukseen käytettävän rahoituksen budjetoinnin jatkossa yhdelle momentille. Momenttirakenteen uudistaminen edistää talousarvion läpinäkyvyyttä ja edistää sitä kautta myös joustavampia määrärahan käytön mahdollisuuksia.

Jatkovalmistelussa selvitettiin kahta erilaista rahoitusmallia, niin sanottua säädösperusteista ja päätösperusteista. Säädösperusteisessa mallissa olisi valmistelu uusi laki, jossa olisi säädetty opetus- ja kulttuuriministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriölle kohdennettavasta valtionavustusrahoituksesta lain mukaisten prosentuaalisten jakosuhteiden mukaisesti. Hankeryhmä ja parlamentaarinen seurantaryhmä päätyivät ehdottamaan päätösperusteista mallia, jossa valtionavustustoiminnan kokonaisrahoituksen tasosta ja kolmen ministeriön keskinäisistä osuuksista päätetään valtion talousarvion ja kehysmenettelyn yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta säädösperusteinen malli säilyttäisi rahoituksen jakautumista ja budjetointia koskevat toimintatavat pääosin ennallaan. Valtion talousarviossa rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettavan kokonaisuuden ja käyttökohteiden tulisi näkyä edelleen omina kokonaisuuksinaan, mikä ei mahdollistaisi mm. momenttirakenteen

kehittämistä. Myöskään rahoituksen uudelleen allokointi nykyisten rahapelitoiminnan edunsaajien ja yleiskatteellisten rahoituskohteiden kesken ei olisi nykyiseen tapaan mahdollista. Malli tarkoittaisi myös sitä, että tiettyjä toimintoja rahoitettaisiin edelleen kahdelta eri momentilta.

Päätösperusteisen mallin mukaisesti rahapelitoiminnan tuoton käyttötarkoituksesta ja jakautumisesta ei enää säädettäisi rahoituksen urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen sekä nuorisotyön edistämisen kesken. Kyseisiä toimintoja rahoitettaisiin jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahoista. Vuosien 2024—2027 julkisen talouden suunnitelmaan ja vuoden 2024 valtion talousarvioon määrärahat sisällytettäisiin pääluokan talousarvion lukuihin arpajaislain mukaisien jakosuhteiden mukaisesti. Vaikka laissa määritellyt jakosuhteita ei enää olisikaan voimassa, rahoituksen jako pääluokan 29 sisällä toteutettaisiin lain mukaisin osuuksin tieteen, taiteen, liikunnan ja urheilun sekä nuorisotyön kesken. Arpajaislain mukaiset jakosuhteet ovat merkityksellisiä uuden järjestelmän käyttöönottovaiheessa. Vuoden 2024 jälkeen rahoituksen tasosta, jakautumisesta ja käyttökohteista päätetään talousarviomenettelyllä.

Menettelyllisesti talouden ja toiminnan suunnittelussa ei olisi merkittävää eroa nykyiseen arpajaislain mukaiseen menettelyyn. Veikkaus Oy:n tuoton yleiskatteellisuus mahdollistaisi taloussuunnitteluprosessin keventämisen sekä momenttirakenteen kehittämisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön osalta uudistus selkeyttäisi valtion talousarvion rakennetta ja mahdollistaisi momenttirakenteen kehittämisen. Samalla talousarvion läpinäkyvyys paranisi, kun voitaisiin purkaa eräiden toimintojen, kuten valtionosuuksien ja eräiden valtion menojen budjetointi kaksille eri momenteille. Menojen seuranta paranisi ja muutos vähentäisi myös hallinnollista työtä.

Uuteen malliin liittyisi opetus- ja kulttuuriministeriön osalta myös mahdollisuus siihen, että tulevaisuudessa hallitus voisi esimerkiksi päättää aiempaa joustavammin yhden sektorin rahoituksen lisäämisestä toisen sektorin rahoituksen kustannuksella. Tätä riskiä pienentämään yhteisymmärrysmuistiossa on ehdotettu parlamentaarisen neuvottelukunnan perustamista yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävän rahoituksen ja toiminnan kehittämisen seuranta varten.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla on puitelakityyppiset lait liikunnan ja nuorisotoimen toimialoilla. Sen sijaan taiteen ja kulttuurin toimialat ovat luonteeltaan hyvin moninaiset. Siksi niitä varten on voimassa laaja ja monin osin vastikään uudistettu lainsäädäntö, joka koostuu eri virastoja, valtionosuusjärjestelmiä, toimialojen erityislainsäädäntöä, kuten kirjastolakia (1492/2016), museolakia (314/2019), esittävän taiteen edistämisestä annettua lakia (1082/2020), valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annettua lakia (1174/2018), kuntien kulttuuritoiminnasta annettua lakia (166/2019), apurahalakeja, tekijänoikeuslakia (404/1961) ja muita erityislakeja koskevasta lakien kokonaisuudesta. Arpajaislain muutoksen voimaantulon ja uuden rahoitusmallin käyttöönoton jälkeen on tarkoitus myöntää valtionrahoitus edelleen erityislainsäädännön ja valtionavustuslain mukaisesti. Taiteen ja kulttuurin toimialalla ei siksi ole tarvetta puitelain säätämiseksi. Myöskään tieteen edistämiseen ei ole tarkoitusta valmistella erillistä puitelakia, vaan noudattaa edelleen voimassa olevaa sektorikohtaista lainsäädäntöä ja valtionavustuslakia.

Koska opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla merkittävää osaa rahapelitoiminnan tuottojen käyttökohteista on jo nykyisin rahoitettu osittain myös yleiskatteellisista budjettivaroista, rahapelitoiminnan tuottojen lakisääteisten jakosuhteiden merkitys ei ole ollut rahoituksen kokonaistason näkökulmasta yhtä keskeinen kuin sellaisilla toimialoilla, joita on rahoitettu

pelkästään rahapeliyhtiön tuotoilla. Esimerkiksi taiteen toimialalla rahoitustasoa on voitu talousarvioprosessissa lisätä tai vähentää kompensoimalla muutokset museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin yleiskatteellista budjettivaroista osoitettujen määrärahojen kautta. Myös nuorisotoimialalla nuorisolaissa tarkoitetut valtionosuudet ja -avustukset on rahoitettu jo nykyisin enenevässä määrin myös muulla tavoin kuin arpajaislain 17 §:ssä tarkoitettusta rahapeliyhtiön tuotosta. Esimerkiksi valtion vuoden 2022 talousarviossa nuorisotyön määrärahoista yli puolet rahoitetaan yleiskatteellisista budjettivaroista.

Kotimaisten kielten keskuksen osalta nykytila ei muutu, sillä pysyvän toiminnan määrärahat ovat jo vuodesta 2021 olleet yksinomaan omalta toimintamenomomentilta rahoitettuna. Tuolloin jo läpinäkyvyyden lisääntymisen ohella yksinkertaistui budjetointi. Tieteelle kohdennetuista rahapelitoiminnan tuotoista on pitkällä aikavälillä noin 75 % käytetty Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen. Lisäksi rahapelitoiminnan tuotot on budjetoitu momentille määrärahana. Niiden kytkeminen Suomen Akatemian valtuuspohjaiseen tutkimusrahoitukseen on ollut erittäin monimutkainen prosessi, jossa puhtaasti laskentateknisten virheiden mahdollisuus on suuri ja tutkimushankkeisiin myönnettävissä olevien valtuuksien määrän hahmottaminen on ollut vaikeaa. Uudistuksen myötä tutkimusmäärärahavaltuuden edellyttämät määrärahat ovat budjetoituna yhdelle momentin, mikä lisää läpinäkyvyyttä ja yksinkertaistaa budjetointia. Tiedepoliittisesti merkittävien toimijoiden rahoituksen osalta järjestely mahdollistaa pitkäjänteisemmän ja yhtenäisemmän toimintamallin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan lakien ehdotetuilla teknisluonteisilla säännösmuutoksilla ei olisi varsinaisia itsenäisiä vaikutuksia, vaan muutokset johtuvat arpajaislakiin ehdotettavista muutoksista, joiden mukaan arpajaislain 17 §:ssä ei enää säädettäisi Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksista. Jatkossa arpajaislain 17 §:ssä säädettäisiin Veikkaus Oy:n tuoton ottamisesta valtion talousarvioon ja tuoton tilittämisestä.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvan yhdeksän lain tarkistamista niin, että niissä olevat viittaukset arpajaislain 17 §:ään poistettaisiin tarpeettomina, koska arpajaislain muuttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksen mukaan arpajaislain 17 §:ssä säädetyistä Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksista ehdotetaan luovuttavan. Voimassa olevan arpajaislain 17 §:ssä säädetään Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksesta. Sen mukaan Veikkaus Oy:n tuotosta käytetään 53 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteen, taiteen sekä nuorisotyön edistämiseen, 43 prosenttia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ja 4 prosenttia hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen.

Arpajaislain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitettuille toimintoille on tarkoitus ottaa käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa toimintoja rahoitettaisiin vuoden 2024 alusta lukien menokehyksen sisältä yleiskatteellisista budjettivaroista. Arpajaislaissa säädetyistä Veikkaus Oy:n tuoton yksilöidyistä käyttötarkoituksista ja rahoituksen jakautumisesta eri käyttökohteisiin luovuttaisiin uuden rahoitusmallin johdosta. Veikkaus Oy:n tuotto otettaisiin jatkossa yleiskatteellisena valtion talousarvioon käytettäväksi talousarvion mukaisiin menoihin. Arpajaislain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan arpajaislain säännökset Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksesta, tuoton ottamisesta talousarvioon ja tilittämisestä muutettaisiin uutta rahoitusmallia vastaaviksi. Mainitun esityksen mukaan arpajaislain 17 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin jatkossa Veikkaus Oy:n tuoton ottamisesta valtion talousarvioon ja tuoton tilittämisestä.

Voimassa olevan arpajaislain 17 a §:ssä säädetään Veikkaus Oy:n tuoton käyttötarkoituksista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla. Arpajaislain muuttamista koskeva hallituksen esityksen mukaan pykälä ehdotetaan kumottavaksi, eikä myöskään muussa lainsäädännössä enää säädettäisi rahoituksen jakautumisesta urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen sekä nuorisotyön edistämisen kesken. Kyseisiä toimintoja rahoitettaisiin jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan lakien osalta esityksessä ehdotetaan kumottaviksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 23 §, liikuntalain 16 §, nuorisolain 26 §, taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 11 §, esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 10 §:n 2 momentti, kotimaisten kielten keskukselta annetun lain 8 § sekä yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 §. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain 4 § sekä Venäjän ja Itä- Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain 4 § siten, että mainituista säännöksistä poistettaisiin viittaukset arpajaislain 17 §:ään ja siinä tarkoitettuun rahapeliyhtiön tuottoon.

Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain 8 § sekä yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 § voidaan poistaa kokonaisuudessaan, koska ei tarvita myöskään pykälissä olevia viittauksia valtion talousarvion määrärahojen käyttöön. Virastojen toiminnan rahoitus perustuu budjettilakiin ja asetukseen valtion talousarviosta. Yksityisten arkistojen osalta niitä koskevassa lain 2 §:ssä on riittävä viittaus valtion talousarviossa tätä tarkoitusta varten otettuun määrärahaan.

Edellä mainittuihin lakeihin tehtävien teknisten muutosten myötä OKM:n hallinnonalan lainsäädäntö vastaisi uutta rahoitusmallia, kun laeista poistetaan viittaukset arpajaislakiin.

Arpajaislain muutoksen voimaantulon ja uuden rahoitusmallin käyttöönoton jälkeen on tarkoitus myöntää valtionrahoitus edelleen erityislainsäädännön ja valtionavustuslain mukaisesti.

4 Lausuntopalaute

Valtaosa avustuksen saajien etujärjestöistä ja yksittäisistä avustuksen saajista ja muista lausunnonantajista on kannattanut esitettyjä pykälämuutoksia.

Sisäministeriö on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota perusteluissa käytettyihin käsitteisiin. Veikkaus Oy:n tuoton sijasta tulisi puhua voiton tilittämisestä, jotta esitys vastaisi paremmin kirjanpitoa koskevaa lainsäädäntöä. Lisäksi sisäministeriö katsoo, että uuden rahoitusmallin edellyttämien arpajaislain muutosten valmistelun aikana on tuotu esille huoli siitä, että uudella rahoitusmallilla voisi olla turvallisuutta ja myös ihmisten sosiaalista hyvinvointia välillisesti heikentävää vaikutusta, jos rahapeli tuotolla rahoitettujen toimijoiden rahoitus uudessa rahoitusmallissa vähenisi.

Valtiovarainministeriö tuo esille, että voimassa olevassa opetus- ja kulttuuriministeriön lainsäädännössä säädetyt viittaukset arpajaislain 17 §:ään ovat luonteeltaan mahdollistavia, eivät velvoittavia. Säännöksen sanamuodot on kirjoitettu muotoon ”voidaan myöntää / käyttää” tai ”osoitetaan ensisijaisesti”. Tämän vuoksi esityksen jatkovalmistelussa saattaisi olla tarkoituksenmukaista arvioida, onko välttämätöntä valmistella muutokset samalla aikataululla arpajaislain muutoksen kanssa vai voisiko olla riittävää, että mahdolliset muutokset toteutettaisiin aikanaan samassa yhteydessä kun ao. lainsäädäntöä muutettaisiin muutoinkin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on katsonut, että mikäli valtiontuen kriteerit täyttyvät, tukea ei voida myöntää, eikä valtion varoista sitovasti tukiohjelmaa perustavaa säädöstä panna täytäntöön ennen kuin valtiontuen soveltuvuussisämarkkinoille on varmistettu. Tuen myöntävän tai tukiohjelman säätävän viranomaisen on selvítettävä ennen tuen myöntämistä, soveltuuko tuki sisämarkkinoille. Hallituksen esityksen luonnoksessa tulisi todeta suoraan, että tukien myöntäminen budjetoidulla tavalla edellyttää EU:n valtiontukisääntelyn huolellista arviointia, tai tämä arviointi tulisi tehdä suoraan hallituksen esityksessä.

Valtiovarainministeriön esittämä näkemys säädösmuutosten tarpeesta tässä vaiheessa on sinänsä aiheellinen, mutta arpajaislain muutosten valmistelussa on lähdetty siitä, että kaikkien hallinnonalojen osalta muutokset tehdään samalla aikataululla. Työ- ja elinkeinoministeriön valtiontukisääntelyn arvioinnin tarvetta koskevan huomion osalta voidaan todeta, että tässä esityksessä ei ole kysymys uusien tukiohjelmien säätämisestä, koska esitetyt teknis-luonteiset muutokset eivät edes koske tuen myöntämiseen tai sen kohdistumiseen liittyviä seikkoja tai perusteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön tukiprosesseissa otetaan huomioon EU:n valtiontuki- ja kilpailusäännöt ja asiaa koskevat kansalliset säädökset.

5 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2024 samaan aikaan arpajaislain muutosten kanssa.

6 Suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy hallituksen esitykseen arpajaislain muuttamisesta (HE 255/2022) ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 23 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 23 §, sellaisena kuin se on laissa 1304/2016.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20__.

2.

Laki

liikuntalain 16 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan liikuntalain (390/2015) ^{1 §} 16 §, sellaisena kuin se on laissa 1301/2016.

Tämä laki tulee voimaan päivänä ^{2 §} kuuta 20 .

3.

Laki

ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 1302/2016, seuraavasti:

Eläkkeen määrä vahvistetaan vuosittain 4 § valtion talousarviossa. Eläkkeen maksaa Keva.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

nuorisolain 26 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan nuorisolain (1285/2016) 26 §, sellaisena kuin se on laissa 1303/2016.

Tämä laki tulee voimaan päivänä ^{2 §} kuuta 20 ^{1 §} .

5.

Laki

Taiteen edistämiskeskuksista annetun lain 11 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Taiteen edistämiskeskuksista annetun lain (657/2012) 11 §, sellaisena kuin se on laissa 1300/2016.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20__.

6.

Laki

esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 10 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan esittävän taiteen edistämisestä annetun lain (1082/2020) 10 §:n 2 momentti.

2 §
Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20__.

7.

Laki

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain (698/2012) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1298/2016, seuraavasti:

4 §

Valtionavustus

Säätiö saa toimintaansa valtionavustusta. Valtionavustuksesta säädetään valtionavustuslaissa (688/2001).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

8.

Laki

Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain 8 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan ^{1 §}Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain (1403/2011) 8 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1305/2016.

Tämä laki tulee voimaan päivänä ^{2 §} kuuta 20 .

9.

Laki

yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain (1006/2006) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1311/2016.

2 §
Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

Helsingissä 17.11.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen

1.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 23 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

(kumotaan)

Rahapeliyhtiön tuoton käyttäminen

Liikunnan koulutuskeskusten tämän lain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin voidaan käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuottoa.

2.

Laki

liikuntalain 16 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

(kumotaan)

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet ja -avustukset suoritetaan ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta.

3.

Laki

ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 1302/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §
Eläkkeen määrä vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa. *Eläke maksetaan ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta.* Eläkkeen maksaa Keva.

4 §
Eläkkeen määrä vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa. Eläkkeen maksaa Keva.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

4.

Laki

nuorisolain 26 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 §

(kumotaan)

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet sekä -avustukset suoritetaan ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta.

5.

Laki

taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

(kumotaan)

Taiteen edistämisen rahoitus

Tässä laissa tarkoitettujen taiteen edistämistoimenpiteiden rahoittamiseen tarvittavat määrärahat osoitetaan keskukselle ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta.

6.

Laki

esittävän taiteen edistämisestä annetun lain 10 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Tässä laissa tarkoitettuihin valtionosuuksiin ja -avustuksiin voidaan käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuottoa. (kumotaan)

7.

Laki

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin muuttamisesta säätiöksi annetun lain (698/2012) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1298/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Valtionavustus

Valtionavustus

Säätiö saa toimintaansa valtionavustusta
ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001)
17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuotosta.
Valtionavustuksesta säädetään
valtionavustuslaissa (688/2001).

Säätiö saa toimintaansa valtionavustusta.
Valtionavustuksesta säädetään
valtionavustuslaissa (688/2001).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

8.

Laki

kotimaisten kielten keskuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

(kumotaan)

Viraston rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha keskuksen toiminnan rahoittamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräraha osoitetaan ensisijaisesti siitä arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta, joka valtion talousarviossa on osoitettu käytettäväksi tieteen tukemiseen

9.

Laki

yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain 10 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

(kumotaan)

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitetut avustukset myönnetään valtion talousarvioon tätä tarkoitusta varten otettavan määrärahan rajoissa. Määräraha osoitetaan ensisijaisesti siitä arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitusta rahapeliyhtiön tuotosta, joka valtion talousarviossa on osoitettu käytettäväksi tieteen tukemiseen.